

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye'deki 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına Yönelik Bir

Degerlendirme: Swot Analizi / An Evaluation of 2005 & 2018 Social Studies Curriculum in Turkey:

SWOT Analysis

AUTHORS: Gökçe KILIÇOĞLU, Arcan AYDEMİR

PAGES: 275-296

ORIGINAL PDF URL: <http://www.e-ijer.com/tr/download/article-file/2626639>

An Evaluation of 2005 & 2018 Social Studies Curriculum in Turkey: SWOT Analysis

Assoc. Prof. Dr. Gökçe Kılıçoğlu

Gazi University - Türkiye
ORCID: 0000-0002-6125-1853
gkilocoglu@gazi.edu.tr

Assist. Prof. Dr. Arcan Aydemir

Artvin Çoruh University - Türkiye
ORCID: 0000-0001-8110-954X
arcan.aydemir@artvin.edu.tr

Abstract

The main aim of the research is to explore the views of social studies educator academics, social studies teachers, and social studies novice teachers regarding the Social Studies Curriculum (SSC) published in Turkey between 2005 and 2018 in the light of SWOT analysis dimensions. Thus, the views on the programmes are discussed in the context of their strengths, weaknesses, the opportunities that they offer, and the concerns that they may raise. In the study, which was based on the qualitative approach, the phenomenology model was used. The sampling group of the research consists of 36 participants, who were determined on a voluntary basis from social studies educator academics, social studies teachers, and social studies novice teachers. A data collection tool was prepared in line with expert opinion in order to receive participants' views, taking into account the four dimensions of the SWOT analysis. The data was analysed through content analysis. As a result of the research, it was concluded that while the participants expressed such views as more detailed explanations about the strengths of 2005 SSC, its student-centeredness, and the adoption of a constructivist approach, their views for the 2018 SSC were about its strengths such as the increase of numbers in values and skills and the inclusion of active citizenship. In addition, they expressed that the weakness of the 2005 SSC was that it had a complex structure and the lack of skill value diversity, whilst for the 2018 SSC it was that it did not include examples of activities for teachers. Participants, who stated that both 2005 and 2018 SSCs offered opportunities for students, teachers, and parents, also claimed that SSCs might cause some concerns such as the inability to complete the curriculum preparation timely, the inability to teach concepts and skills effectively, and the lack of understanding of the content.

Keywords: Social studies, Curriculum, Social studies curriculum, Swot analysis

**E-International Journal
of Educational
Research**

Vol: 13, No: 5, pp. 275-296

Research Article

Received: 2022-09-01

Accepted: 2022-10-21

Suggested Citation

Kılıçoğlu, G. & Aydemir, A. (2022). An evaluation of 2005 & 2018 social studies curriculum in Turkey: SWOT analysis. *E-International Journal of Educational Research*, 13(5), 275-296. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1169598>

Extended Abstract

Problem: The rapid change in science and technology, the change in the needs of individuals and society, the innovations in learning-teaching theories and approaches, and the developments they bring have also affected the roles expected from individuals. With this change, there are people defined as those with qualifications, who can produce information, use it functionally in their lives, solve problems, think critically, be entrepreneurial and determined, have communication skills, empathise, and contribute to society and culture, etc. (MEB [Ministry of Education], 2018). Curriculum aims to serve the education of individuals to equip them with these characteristics. Therefore, curricula are updated and evaluated at regular intervals in accordance with the conditions of the day so that they can, and do, respond to the needs of individuals, society, and the country in this way. Social Studies Curriculum (SSC) is one of the curricula that are evaluated and updated in certain periods, being affected by the changing education-teaching approach.

Courses comprising social studies course subjects were delivered as separate courses namely history, geography, and citizenship courses in 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949 curricula. Social studies course was firstly delivered in the 1968 curriculum of primary education encompassing the courses of history, geography, and citizenship (Sönmez, 2005), and since 1972, it has started to be delivered in lower-secondary education. In the 1980s, with the effect of the political state of the period, the social studies course was replaced by the "National History" and "National Geography" courses. In 1998, these courses were abolished and renamed as "social studies" course (Öztürk & Dilek, 2004) and it is currently being taught in the Years 4, 5, 6, and 7 of primary and lower secondary education with this name.

As it is necessary to re-adjust the curricula in line with the requirements of the given era, it is also inevitable to remove them and replace them with new ones, since the curricula prepared in order to adapt to the conditions of the given era gradually become unable to meet the needs of the period that they are in and lose their functionality. This necessitates evaluating all curricula in and over time (Tay, 2017). Various evaluations were made for SSC in 1998, 2005, and 2017, and several transformations were made as outcomes of these evaluations.

Although important changes were reflected in 2018 on the 2005 SSC, the foundation of the curriculum, which lied at the constructivist approach with features such as student and activity-centredness, collective teaching, and thematic approach, were preserved (Eker, 2020). When evaluated holistically, it can be stated that while there is a significant decrease in the number of outcomes in 2018 SSC compared to the 2005 SSC, with a simpler structure in the 2018 curriculum, there is an increase in the number of skills, and the curriculum has been strengthened with the addition of literacy skills and teacher competencies.

When the literature is examined, it is possible to come across studies on the evaluation of both the 2005 and 2018 social studies lesson curriculum. While some of these studies are the evaluation of the 2005 curriculum (Akpinar & Aydemir, 2012; Altunöz, 2008; Arslantaş, 2006; Ayten, 2006; Coşkun, 2007; Çalışkan, 2014; Dinç & Doğan, 2010; Doğan Çeken, 2006; Doğanay & Sarı, 2008; Ece, 2007; Erköse, 2007; Ersoy, 2009; İncekara, 2011; Kırtay, 2007; Sağlam, 2014; Ünal & Başaran, 2010; Yazar, 2008) and some are for the 2018 curriculum (Altay, 2020; Çeliktas & Sönmez, 2021; Döner & Gülüm, 2019; Öztürk & Kafadar, 2020; Turan, 2018), some others are studies for the comparison of both curricula (Can, 2019; Eker, 2020; Kalaycı & Baysal, 2020; Selvi, 2018; Sözen & Ada, 2018). When the studies are examined in general, it is seen that these studies are carried out in such forms as teachers' views or researchers' examination of the curricula. In addition, although there are curriculum evaluation studies in the literature, using SWOT analysis, it is seen that studies in which social studies curricula are evaluated in accordance with different techniques such as SWOT analysis are insufficient. SWOT analysis, which is an analysis approach that can be used in the evaluation of any service, product, or process, is a combination of the initials of the English expressions of these concepts (S: Strengths, W: Weaknesses, O: Opportunities, T: Threats), in which strengths and weaknesses, opportunities and threats are determined. It is a type of analysis (Dam, 2017; Küçük, 2022). SWOT analysis helps an organisation in developing strategic plans and its decision-making processes by analysing four different aspects of organisation's resources (strengths, weaknesses, opportunities, and threats) (Gretzky, 2010). SWOT analysis includes

studies that enable to use advantages, overcome weaknesses, benefit from opportunities, and be prepared for threats (Hamdioğlu, 2002). SWOT analysis offers a number of benefits as a thought development technique. The first of these is that it helps to determine the current situation in the solution of a problem, whereas the other is that it allows to provide predictions and suggestions for the future (Dam, 2017). Although SWOT analysis is a technique used in the evaluation of some organisations in the field of business, it can be said that it is also used in some studies in the field of education (Akçöltekin vd., 2022; Daniela, 2017; Emek, 2021; Ezin, 2021; Kurtipek, et al., 2020; Özan, et al., 2015; Özköse, et al., 2013; Satria & Shahbana, 2020; Topuz, et al., 2017; Westhues, et al., 2001). In fact, the use of SWOT analysis in the field of education will be beneficial for situation analysis and strategic decision-making training (Valentin, 2001). Examples of studies in which SWOT analysis is conducted for the evaluation of science curriculum in the field of education are available in the literature (Koca, 2015; Koçulu, et al., 2019). However, no study was found in which social studies curriculum was evaluated with SWOT analysis. In this context, it is thought that it will contribute to the literature by considering the opinions of social studies educator academics, teachers, and novice teachers about social studies lesson curriculum in the direction of SWOT analysis.

Method: Phenomenology, which is one of the qualitative research designs, was used in the research. The sampling group of the research consists of social studies teachers, social studies educator academics, and social studies novice teachers determined in accordance with the main aim of the research. While selecting the sampling group, it was diligently ensured that there were people who had knowledge about SSCs and were equipped to make evaluations. In this context, especially social studies novice teachers who took the “Social Studies Lesson Curriculum” lesson were included in the research process.

A data collection tool was prepared by taking into account the content of the analysis technique suitable for each dimension of SWOT analysis in order to get an opinion on the four dimensions of the analysis, namely strengths, weaknesses, opportunities, and concerns (Dam, 2017; Gretzky, 2010; Küçük, 2022). In addition, questions aimed at revealing some demographic characteristics for different sampling groups (such as a title question for the academics’ form, a seniority question for the teacher form) were also prepared and added to the semi-structured interview schedule. The form was finalised by taking expert opinion.

Content analysis was used to analyse the data. Codes were created in line with the opinions of the participants, and the data were categorised and put in a table according to the SWOT analysis dimensions and participant profiles.

Findings: In the study, firstly, the participants were asked what the strengths of the 2005-2018 SSC were. While an important part of the academics answered this question by including details and examples of activities in the 2005 curriculum, the teachers expressed the opinion that the 2005 curriculum should guide the teacher and there should not be an intense content. When we look at the answers given by academics, teachers, novice teachers about the strengths of the 2005 curriculum, it was determined that they consider the adoption of the constructivist approach and the student-centredness of the curriculum positively. Academics, teachers, and novice teachers stated that the decrease in the number of outcomes in the curriculum and the increase in the number of skills were the strengths of the 2018 SSC. In addition, teachers stated that the curriculum is far from traditional, and the novice teachers stated that the inclusion of active citizenship in the curriculum is one of the strengths of the curriculum. When the answers given to the questions posed to social studies educator academics, social studies teachers, and social studies novice teachers regarding the weaknesses of the 2005 and 2018 SSCs are examined, it is seen that the participants shared a common opinion regarding the weaknesses of the 2005 SSC that the content of the curriculum is intense, the number of values and skills is low, although academics also stated that there are no literacy skills, and novice teachers stated that the competencies were not included in the curriculum, which were for them among the weaknesses of the curriculum. Another question asked to the participants in the study is what the opportunities offered by the 2005-2018 SSC were. While the academics participating in the study answered this question as that the 2005 curriculum focused on value and skill teaching, was student-centred, and encouraged the use of alternative assessment-evaluation methods, teachers stated that the content was easy to transfer, see the

deficiencies in terms of parenting, and novice teachers stated that the knowledge was constituted by students themselves and that aim was to ensure permanent learning.

Regarding the opportunities offered by the 2018 curriculum, the participants expressed their opinions by focusing on the reduction of the number of outcomes, having skill-based content, including activities, focusing on technology, providing simplified content, raising effective citizens, and learning values.

Finally, a question was asked to the participants with regards to the concerns created by the 2005 SSC. When the answers given to this question are examined, it is seen that the answers given in the form of not being able to complete the curriculum preparation, students' not being able to understand the curriculum adequately, not providing permanent learning as a result of the curriculum being based on rote, incomplete acquisition of skills, and inability to raise effective citizens, while some of the participants stated that the 2005 curriculum did not raise any concerns.

The answers to the concerns regarding the 2018 SSC are the inability to teach skills, values, and concepts due to the inadequacies in the content, the inability to complete the curriculum (time constraint), and another finding obtained from the data is that there are participants with the response that it did not raise any concerns to them.

Suggestions: In line with the findings obtained within the scope of the research, some suggestions can be put forward:

- Techniques such as SWOT analysis, which include detailed analysis of processes, products or businesses, can be used more especially in educational processes, especially in the planning and situation assessment stages, and accordingly improvement studies.
- Weaknesses put forward for the programs can be eliminated by considering them in the next program preparation process. In addition, the concerns regarding the findings obtained in the research on the implementation and development phases of the program can also be taken into account in the program update studies.

Türkiye'deki 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına Yönelik Bir Değerlendirme: Swot Analizi

Doç. Dr. Gökçe Kılıçoğlu
Gazi Üniversitesi - Türkiye
ORCID: 0000-0002-6125-1853
gkilocoglu@gazi.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Arcan Aydemir
Artvin Çoruh Üniversitesi - Türkiye
ORCID: 0000-0001-8110-954X
arcan.aydemir@artvin.edu.tr

Özet

Araştırmanın temel amacı 2005 ve 2018 yıllarında Türkiye'de yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları (SBDÖP)' na yönelik sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyen, sosyal bilgiler öğretmen ve sosyal bilgiler öğretmen adayı görüşlerini swot analizi boyutları doğrultusunda ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda programlara yönelik görüşler programların güçlü yönleri, zayıf yönleri, sundukları fırsatlar, oluşturabilecekleri endişeler bağlamında ele alınmıştır. Nitel yaklaşımın temel alındığı çalışmada fenomenoloji (olgu bilim) modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenmiş, sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarından oluşan toplam 36 katılımcı oluşturmaktadır. SWOT analizinin dört boyutu (güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve endişeler) dikkate alınarak katılımcıların görüşlerini almak üzere uzman görüşü doğrultusunda veri toplama aracı hazırlanmıştır. Verilerin çözümlemesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların 2005 SBDÖP'ün güçlü taraflarına yönelik daha çok ayrıntılı açıklamaların yer alması, öğrenci merkezli olması ve yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi gibi görüşler ileri sürerken; 2018 SBDÖP'ün güçlü yönlerine yönelik değer ve beceri sayısının artması ile etkin vatandaşlığın dahil edilmesi gibi görüşler ileri sürdüklerine ulaşılmıştır. Buna ek olarak 2005 SBDÖP'ün zayıf yönü karmaşık bir yapıya sahip olması, beceri ve değer çeşitliliğinin az olması şeklinde ifade edilirken; 2018 SBDÖP'ün ise öğretmenlere yönelik etkinlik örneklerinin yer almaması şeklinde ifade edilmiştir. Hem 2005 hem de 2018 SBDÖP'lerin öğrenci, öğretmen ve veli açısından fırsatlar sunduğunu ifade eden katılımcılar; SBDÖP'lerin müfredatın yetiştirilememesi, kavram ve beceri öğretiminin etkin bir şekilde yapılamaması ve içeriğin anlaşılmaması gibi bir takım endişelere sebep olabileceğini de ileri sürmüşlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Öğretim programı, Sosyal bilgiler dersi öğretim programı, Swot analizi

**E-Uluslararası
Eğitim Araştırmaları
Dergisi**

Cilt: 13, No: 5, ss. 275-296

Araştırma Makalesi

Gönderim: 2022-09-01

Kabul: 2022-10-21

Önerilen Atıf

Kılıçoğlu, G. ve Aydemir, A. (2022). Türkiye'deki 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarına yönelik bir değerlendirme: Swot analizi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(5), 275-296. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1169598>

GİRİŞ

Bilim ve teknolojiye meydana gelen hızlı değişim, bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarının değişimi, öğrenme-öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilikler ve beraberinde getirdiği gelişmeler, bireylerden beklenen rolleri de etkilemiştir. Bu değişim ise bilgiyi üretebilen ve yaşamında işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bireylere gerekliliği işaret etmektedir (MEB [Milli Eğitim Bakanlığı], 2018). Öğretim programları bu özelliklere sahip bireylerin yetişmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla öğretim programları günün şartlarına uygun olarak belirli aralıklarla güncellenmekte ve değerlendirilmekte; böylece bireylerin, toplumun ve ülkenin ihtiyaçlarına bu şekilde cevap verebilmektedir. Değişen eğitim-öğretim anlayışından etkilenecek belirli dönemlerde değerlendirme ve güncelleme yapılan öğretim programlarından biri de Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP)'dir.

Sosyal bilgiler dersi konularını içeren dersler 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949 programlarında tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi dersleri olarak ayrı ayrı dersler şeklinde verilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ilk kez 1968 programıyla tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri bir çatı altında toplanarak ilköğretim kademesinde okutulmuş (Sönmez, 2005), 1972 yılından itibaren de ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde dönemin siyasi yapısının da etkisiyle sosyal bilgiler dersi yerini "Millî Tarih" ve "Millî Coğrafya" derslerine bırakmıştır. 1998 yılında ise bu dersler kaldırılarak tekrar "Sosyal Bilgiler" dersi adını almış (Öztürk ve Dilek, 2004), günümüzde de bu isimle "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı" kılavuzluğunda ilköğretim 4. sınıf ve ortaokul 5., 6. ve 7. sınıflarda halen okutulmaya devam etmektedir.

Öğretim programlarının çağın gerekleri doğrultusunda değişimi bir gereklilik olduğu gibi kaldırılıp yerine yenisinin getirilmesi de kaçınılmazdır. Çünkü döneminin koşullarına uyum sağlayabilmek için hazırlanan öğretim programları zamanla içinde bulundukları dönemin ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelirler ve işlevselliğini yitirirler. Bu durum da bütün programların zamanla ve zaman içinde değerlendirilmesini gerekli hale getirir (Tay, 2017). SBDÖP'te de 1998, 2005, 2017 yıllarında çeşitli değerlendirmeler yapılmış ve bu değerlendirmelerin sonucunda bazı değişikliklere gidilmiştir.

2005 yılına kadar ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık anlayışı ile hazırlanan öğretim programlarının uygulamasında esaslılık ve daimicilik anlayışı ön planda olmuştur. 2005 yılında uygulanmaya başlanan SBDÖP ise sosyal oluşturmacılık anlayışı temelinde hazırlanmıştır. Bu anlayış doğrultusunda hazırlanan SBDÖP'ün önceki programlardan birçok açıdan farklılık gösterdiği ve tematik anlayışa göre hazırlandığı görülmektedir (Tay, 2017). 2005 SBDÖP'ünde Türk milli eğitiminin ve sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına, SBDÖP'ün yaklaşımına ve vizyonuna, öğrenme alanlarına, programın temel öğeleri olarak isimlendirilen kavram, değer, beceri boyutlarına, her bir sınıf düzeyinde edinilmesi istenen kazanımlara, Atatürkçülük konularına, derste kullanılacak bazı yöntem ve teknikler ile ölçme-değerlendirme öğelerine yer verilmiştir (Çoban ve Akşit, 2018). 2005 programına göre sosyal bilgiler dersi 4. sınıftan 7. sınıfa kadar okutulan, haftalık 3 (ders) saat olan bir derstir. 2005 yılı SBDÖP dört yıllık bir uygulamanın ardından uygulama sırasında ortaya çıkan olumlu - olumsuz değerlendirmeler ve araştırmalar dikkate alınarak ilk olarak 2009 yılında daha sonra ise 2012 ve 2015 yıllarında güncellenmiştir. Bu güncellemeler programda önemli farklılıklar oluşturmamıştır (Turan, 2018). SBDÖP ile ilgili olarak yapılan son güncelleme ise 2017 yılında gerçekleşmiştir. 2017 yılında taslak olarak düzenlenen öğretim programı, ilgili kişi ve kurumlardan gelen öneri ve eleştiriler dikkate alınarak güncellenmiş ve 2018 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle 2005 ve 2018 SBDÖP'ler ise içerik olarak bazı farklılıklar barındırmaktadır. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerindeki bu farklılıklar genel olarak şu şekilde ifade edilebilir (Altay, 2020; Eker, 2020; Selvi, 2018; Sözen ve Ada, 2018; Tay, 2017):

- 2005 SBDÖP' te genel amaçlar 17 maddede toplanırken 2018 SBDÖP' te bu amaçlar temel alınmış ve bunlar üzerinde bazı değişiklikler yapılarak 18 özel amaç oluşturulmuştur.
- 2018 SBDÖP'te 2005 SBDÖP'ten farklı olarak doğrudan öğrenme alanlarına yer verilmemiş ve 2005 SBDÖP'te ünite anlayışı bırakılmıştır.
- 2005 SBDÖP' te öğrenme alanı sayısı 9 iken; 2018 öğretim programında bu sayı 7'ye düşürülmüştür; bazı öğrenme alanları ise tek bir öğrenme alanında birleştirilmiştir.

- 2005 programında yer alan kavramlar ve kavramların veriliş düzeyi; Atatürkçülük konuları; aradisciplinlerle ilişkilendirmeler ve etkinlikler gibi kısımlar, 2018 SBDÖP'ten çıkarılmış, doğrudan verilecek değer ve beceriler gibi bölümler 2018 SBDÖP'te yer almamıştır.
- 2018 SBDÖP'te kazandırılmak istenen beceriler Türkiye Yeterlilik Çerçevesi başlığı altında toplanmış 8 tane yetkinlik maddesi şeklinde sunulmuştur. 2018 program kılavuzunda ayrı bir başlık altında yetkinlik alanları belirtilmiştir.
- 2005 SBDÖP' te yer almayan, ilköğretimden ortaöğretimdeki tüm düzey ve derslerde yer alan 10 "kök değer" 2017 SBDÖP' e eklenmiştir. 2005 SBDÖP' te 20 olan genel değer sayısı 2017 SBDÖP' te 18'e düşmüştür.
- 2005 programında 15 tane beceriye yer verilirken, 2018 programında 27 tane beceriye yer verilmiştir. 2005 SBDÖP'te bulunan 13 tane beceri korunarak bu becerilere 14 tane daha yeni beceri eklenmiştir.
- 2005 SBDÖP'te 2018 yılında önemli değişiklikler yapılmış olmasına karşın programın temel anlayışı olan yapılandırmacı yaklaşım, öğrenci ve etkinlik merkezli, toplu öğretim ve tematik yaklaşım özellikleri korunmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde 2018 SBDÖP'ün sade bir yapıda olduğu 2005 programına göre kazanım sayısında ciddi bir azalma olurken, beceri sayısında artışın olduğu, okuryazarlık becerilerinin ve öğretmen yetkinliklerinin programa dahil edilerek bu anlamda programın güçlendirildiği ifade edilebilir.

Alan yazın incelendiğinde gerek 2005 gerekse 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programının değerlendirilmesini konu edinen çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu çalışmaların bir kısmı 2005 (Akpınar ve Aydemir, 2012; Altunöz, 2008; Arslantaş, 2006; Ayten, 2006; Coşkun, 2007; Çalışkan, 2014; Dinç ve Doğan, 2010; Doğan Çeken, 2006; Doğanay ve Sarı, 2008; Ece, 2007; Erköse, 2007; Ersoy, 2009; İncekara, 2011; Kırtay, 2007; Sağlam, 2014; Ünal ve Başaran, 2010; Yazar, 2008) bir kısmı 2018 programının değerlendirildiği (Altay, 2020; Çelikleş ve Sönmez, 2021; Döner ve Gülüm, 2019; Öztürk ve Kafadar, 2020; Turan, 2018) çalışmalarken; bir kısmı da her iki programın karşılaştırılmasına yönelik çalışmalardır (Can, 2019; Eker, 2020; Kalaycı ve Baysal, 2020; Selvi, 2018; Sözen ve Ada, 2018). Çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde bu çalışmaların öğretmen görüşlerine odaklandığı veya doküman (öğretim programı) incelemesi şeklinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra literatürde SWOT analizi kullanılarak gerçekleştirilen program değerlendirme çalışmaları (Koca, 2015; Koçulu, vd., 2019) olsa da özellikle SBDÖP'lerin SWOT analizi gibi farklı tekniklere göre değerlendirildiği çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Herhangi bir hizmet, ürün veya süreç değerlendirmede kullanılabilecek bir analiz yaklaşımı olan SWOT analizi güçlü ve zayıf yönlerin, fırsat ve tehditlerin/endişelerin belirlendiği, bu kavramların İngilizce ifadelerinin baş harflerinin birleşmesiyle (S: Strengths, W: Weaknesses, O: Opportunities, T: Threats) oluşan bir analiz türüdür (Dam, 2017; Küçük, 2022). Swot analizi bir kuruluşun kaynaklarını dört farklı açıdan (güçlü yönler, zayıf yöneler, fırsatlar ve tehditler) analiz ederek stratejik planlar geliştirme ve karar alma süreçlerine yardımcı olur (Gretzky, 2010; Phadermrod, vd., 2019). SWOT analizi, üstünlükleri kullanma, zayıf yönlerin üstesinden gelme, fırsatları değerlendirme ve tehditlere karşı hazırlıklı olmayı sağlayan çalışmaları kapsar (Hamdioğlu, 2002).

SWOT analizi düşünce geliştirme tekniği olarak bir takım faydalar sunmaktadır. Bunlardan ilki bir sorunun çözümünde mevcut durumun tespitini belirlemeye yardımcı olmak; diğeri ise, geleceğe yönelik tahmin ve öneriler sunmaktır (Dam, 2017). SWOT analizi, işletme alanında bir takım kuruluşların değerlendirilmesinde kullanılan bir teknik olsa da eğitim alanındaki bazı çalışmalarda da kullanıldığı söylenebilir (Akçöltekin vd., 2022; Daniela, 2017; Emek, 2021; Ezin, 2021; Kurtipek vd., 2020; Özan, vd., 2015; Özköse, vd., 2013; Satria ve Shahbana, 2020; Topuz, vd., 2017; Westhues, vd., 2001). Öyle ki eğitim alanında durum analizi ve stratejik karar verme sürecinde SWOT analizinin kullanılması fayda sağlayacaktır (Valentin, 2001). Eğitim alanında fen bilimleri öğretim programlarının değerlendirmesine yönelik SWOT analizinin yapıldığı çalışma örnekleri literatürde yer almaktadır (Koca, 2015; Koçulu, vd., 2019). Ancak SBDÖP'lerin SWOT analizi ile değerlendirildiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmada sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyen, sosyal bilgiler öğretmeni ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının SBDÖP'lere yönelik görüşlerinin SWOT analizi doğrultusunda ele alınmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın temel amacı sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'ler hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Çalışmada belirlenen amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin güçlü yönlerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 2- Sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin zayıf yönlerine yönelik görüşleri nelerdir?
- 3- Sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin sunduğu fırsatlara yönelik görüşleri nelerdir?
- 4- Sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin oluşturduğu/oluşturabileceği endişelere yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama aracına, verilerin analizine ve araştırma etiğine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji (olgubilim) kullanılmıştır. Fenomenoloji, algıların ve bilinçlerin özüne odaklanarak bu özün tanımlanmasına olanak tanır (Merleau-Ponty ve Bannan, 1956). Çalışma kapsamında da 2005 ve 2018 SBDÖP'lere yönelik sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adayı algıları derinlemesine incelenmiş, SWOT analizi boyutları (güçlü yönler, zayıf yönler, sunduğu fırsatlar, oluşturabileceği endişeler) kapsamında karşılaştırma yapılmıştır.

Çalışma Grubu

Olgubilim çalışmalarında kullanılan amaçlı örnekleme yönetimi (Onat Kocabiyik, 2016) ile belirlenen çalışma grubunu araştırmanın temel amacına uygun olarak belirlenen, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında çeşitli devlet kurumlarında çalışmakta olan sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve bir devlet üniversitesinde 2.sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçilirken özellikle SBDÖP'lere ilişkin bilgi sahibi olan ve değerlendirme yapabilecek donanıma sahip kişiler olmasına özen gösterilmiştir. Bu bağlamda özellikle sosyal bilgiler öğretmen adaylarından "Sosyal Bilgiler Öğretim Programları" dersini alanlar sürece dahil edilmiştir. Bu yüzden sosyal bilgiler öğretmen adaylarından veriler dönem sonunda toplanmıştır. Çalışma grubunda yer alan katılımcılara yönelik bilgilere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler

Sosyal Bilgiler Eğitimcisi Akademisyenler		n
Cinsiyet	Kadın	6
	Erkek	4
Unvan	Doçent	4
	Dr. Öğr. Üyesi	2
	Arş. Gör. Dr.	2
	Arş. Gör.	2
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Yönelik Bilgiler		
Cinsiyet	Kadın	5
	Erkek	6
Kıdem	5-7 Yıl	4
	8 Yıl ve Üstü	7
Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı		
Cinsiyet	Kadın	9
	Erkek	6
Toplam Katılımcı		36

Tablo 1 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyen katılımcıların 6'sı kadın, 4'ü erkek olmak üzere toplam 10 kişiden oluştuğu görülmektedir. Ayrıca Katılımcıların çoğu doçent (n=4) unvanına sahiptir. Buna ek olarak 6'sı erkek toplam 11 sosyal bilgiler öğretmeni ile 9'u kadın olmak üzere toplam 15 sosyal bilgiler öğretmen adayının da çalışmada yer aldığı görülmektedir. Çalışmaya katılan toplam katılımcı sayısı ise 36 şeklindedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında SWOT analizinin dört boyutu (güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve endişeler) (Dam, 2017; Gretzky, 2010; Küçük, 2022) dikkate alınarak veri toplama aracının taslak hali oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak görüşme formu 1 sosyal bilgiler öğretmeni, 1 sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyen ve 1 sosyal bilgiler öğretmen adayına uygulanmıştır. Bu aşamada soruların anlaşılabilirliği ve kapsamlı cevaplar üretmeye uygun olup olmadığına yönelik dönütler alınmıştır. Bu dönütler doğrultusunda özellikle bazı soruların katılımcılar tarafından doğru ve eksizlik bir şekilde anlaşılabilirliğine ulaşılmış, sorulara bazı açıklamalar eklenmiştir. Buna ek olarak form 2 farklı uzmanın (sosyal bilgiler alan eğitimcisi ve program geliştirme uzmanı) görüşüne de sunulmuş, görüşler doğrultusunda formda bir takım değişiklikler (Sorularla ilgili açıklamalar, kullanılan kelimelerin değiştirilmesi gibi) yapılmıştır. Elde edilen dönütler sonucunda özellikle zayıf yönlerle endişeleri, güçlü yönlerle de sunduğu fırsatları odağına olan soruların birbiriyle benzer olduğuna ulaşılmış, bu durum da benzer cevapların verilme riskinin ortaya çıkabileceğine sebep olmuştur. Bu yüzden soruların aynı şekilde anlaşılabilir cevaplanmaması için sorulara açıklamalar eklenmiştir. Örneğin taslak formda yer alan "2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın sunduğu fırsatlar nelerdir?" sorusuna "Bu soruyu öğretmen, öğrenci, eğitim sistemi, veli ve toplum gibi açılardan ele alarak cevaplandırabilirsiniz." açıklaması eklenmiştir. Buna ek olarak formun başında araştırma ile ilgili açıklama yapılarak katılımcı teyidi alınmış, farklı çalışma gruplarına yönelik bir takım demografik özellikler ortaya çıkarma amaçlı sorular (örneğin akademisyen formuna unvan sorusu, öğretmen formunda kıdem sorusu gibi) da hazırlanarak yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer verilmiştir. Aşağıda yarı yapılandırılmış görüşme formundaki temel sorular yer almaktadır:

1. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın güçlü yönleri nelerdir?
2. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın güçlü yönleri nelerdir?
3. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın (geliştirilmesi gereken) zayıf yönleri nelerdir?
4. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın (geliştirilmesi gereken) zayıf yönleri nelerdir?
5. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın sunduğu fırsatlar nelerdir? (Bu soruyu öğretmen, öğrenci, eğitim sistemi, veli ve toplum gibi açılardan ele alarak cevaplandırabilirsiniz.)
6. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın sunduğu fırsatlar nelerdir? (Bu soruyu öğretmen, öğrenci, eğitim sistemi, veli ve toplum gibi açılardan ele alarak cevaplandırabilirsiniz.)
7. 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın oluşturduğu veya oluşturabileceği endişeler nelerdir? (Bu soruyu cevaplarken programın geliştirilmesi, içeriği (değer, beceri ve kavram boyutunda) ve uygulanmasını göz önünde bulundurabilirsiniz.)
8. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın oluşturduğu veya oluşturabileceği endişeler nelerdir? (Bu soruyu cevaplarken programın geliştirilmesi, içeriği (değer, beceri ve kavram boyutunda) ve uygulanmasını göz önünde bulundurabilirsiniz.)

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda katılımcı görüşleri doğrultusunda kodlar oluşturulmuş, veriler SWOT analizi boyutlarına ve katılımcı türlerine göre kategorize edilerek tablolandırılmıştır. Kategorilerin oluşturulmasında katılımcı görüşlerinde vurgulanan öğeler dikkate alınmıştır. Katılımcı görüşlerine göre programın içerik, öğrenci, öğretmen adayı, veli, eğitim sistemi ve uygulama gibi boyutlarda değerlendirildiği tespit edilmiş, kategoriler de buna göre oluşturulmuştur. Kod ve kategori geliştirme nitel veri analizinin merkezini oluşturmaktadır. Kategori ve kod geliştirme sürecinde araştırmacı (Creswell, 2021);

- Ayrıntılı tanımlamalar oluşturma,
- Temalar ve alt boyutlar geliştirme,
- Kendi görüşü veya literatürdeki farklı bakış açıları doğrultusunda yorumlar elde etme fırsatı bulur.

Bu çalışmada da ham veriler ayrıntılı bir şekilde incelendikten sonra, literatürdeki ilgili çalışmalar ve uzman görüşü doğrultusunda kategori ve kodlar oluşturulmuş, ham verinin oluşturulan kodları, kodların da kategorileri kapsama durumu ve uygunluğu, hem araştırmacılar hem de alan uzmanı görüşü doğrultusunda incelenmiştir. İnceleme sonucunda fikir ayrılığına düşülen konular tartışılarak gerekli düzenlemeler sonrasında fikir birliğine varılmış, kod ve kategorilere son hali verilmiştir. Tablolara ifade edilen verilerin altında katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılara da yer verilmiş, katılımcı görüşleri bazı kodlarla ifade edilmiştir. Bu bağlamda "A: Akademisyen, Ö: Öğretmen, ÖA: Öğretmen Adayını" ifade etmektedir.

Araştırma Etiği

Araştırma öncesinde içeriğin bilimsel araştırma ve yayın etiği uygunluğunun belirlenmesi amacıyla "Artvin Çoruh Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu"na başvuruda bulunulmuştur. İlgili kurulun 05.04.2022 tarih ve E-18457941-050.99-45379 sayılı kararı gereği çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Araştırma kapsamında katılımcı görüşleri bir takım kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Her bir kategori 2005 ve 2018 yıllarında yayınlanan SBDÖP'lere ilişkin görüşler kapsamında oluşturulan kodlarla ifade edilmiştir. Buna ek olarak oluşturulan tablolarda kodların katılımcılar tarafından tekrarlanma sıklıklarına da yer verilmiştir. Bulgular SBDÖP'lerin güçlü yönleri, zayıf yönleri, sunduğu fırsatlar ve oluşturabileceği endişeler bağlamında ele alınarak alt başlıklar şeklinde ifade edilmiştir.

1- 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin Güçlü Yönlerine İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler eğitimcisi olan akademisyenlerin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin güçlü yönlerine yönelik görüşleri alınmış ve bir takım bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda Tablo 2'de 2005 ve 2018 SBDÖP'lerine yönelik sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenlerin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 2. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin güçlü yönlerine ilişkin akademisyen görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Güçlü Yönleri	f	Kategori	2018 SBDÖP Güçlü Yönleri	f
İçerik	Ayrıntılı açıklamalara yer verilmesi	6	İçerik	Beceri sayısının artması	4
	Etkinlik örneklerine yer verilmesi	3		Kazanım sayısının azaltılması	3
	Disiplinlerarası bir bakış açısına sahip olması	2		Beceri ve yetkinlik odaklı olması	3
	Yapılandırmacılığın benimsenmesi	2		Disiplinlerarası bir bakış açısına sahip olması	1
	Yeni içeriklerin yer alması	2		Sade bir içeriğe sahip olması	1
	Beceri ve değer öğretimini esas alması	1		Evrensel değerlere yer vermesi	1
	Yansıtıcı düşünme ve sosyal bilimlere anlayışlarına yer vermesi	1		Öğrenci çalışma kitabı uygulamasına son vermesi	1
	Farklı derslerle ve ara disiplinlerle ilişkilendirmeye odaklanması	1		Yapılandırmacılığın benimsenmesi	1
	Öğrenme sürecinin çok yönlü olarak planlanması	1		Kazanım ve hedeflerin açık ve anlaşılır olması	1
	Ölçme-değerlendirmede getirdiği yenilikler	1		Öğrenme alanı-ünite isim karışıklığının giderilmesi	1
	Beceri, değer, kavram ve kazanım ifadelerinin ilk defa kullanılması	1		Milli ve küresel birlikte vermesi	1
	Detaylı ve açıklayıcı bir yapıda olması	1		Amaçların sadeleştirilmesi	1
	Geniş kapsamlı olması	1		Yeni konuların eklenmesi	1
	Materyal örnekleri sunması	1			
Öğrenci	Bilimselliğin ön planda tutulması	1			
	Öğrenci merkezli olması	3			
Öğretmen ve öğretmen adayı	Öğretmen ve öğretmen adaylarına rehber edebilecek nitelikte olması	2			

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenlerin 2005 SBDÖP için en fazla içerik açısından programın ayrıntılı açıklamalardan oluşmasını ($f=6$) güçlü yön olarak ifade ettikleri görülürken, 2018 SBDÖP için programdaki beceri sayısının arttırılmasını ($f=4$) programın güçlü yönü olarak ifade ettikleri görülmektedir. Buna ek olarak 2005 SBDÖP'ün öğrenci merkezli olması ($f=3$), etkinlik örnekleri

barındırması ($f=3$); 2018 SBDÖP'ün ise kazanım sayısının az olması ($f=3$), beceri ve yetkinlik odaklı olması ($f=3$) da güçlü yön olarak ifade edilmiştir. Aşağıda katılımcı görüşlerinden örnek kesitlere yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) "Program biçimsel özellikleri bakımından daha fazla kaynak ve açıklamaya sahiptir. Örneğin gazete küpürleri, kaynakça, sözlük gibi. Yeni programın aksine Türk milli eğitiminin amaçları, hazırlayan komisyon, etkinlikler alanında diğer programa göre daha ayrıntılıdır. Yine müze eğitiminin yer alıyor olması da güçlü yanlarındandır." A/6

(2005 SBDÖP) "Programda temel felsefe ve vizyonun açıklanmış olması, öğretmen ve öğrenciye yol gösterici olabilecek etkinlik örneklerine yer verilmesi, bilimsellik boyutunun daha ön planda tutulmuş olması güçlü yönler olarak sıralanabilir." A/8

(2018 SBDÖP) "Kazanımlarda daralmaya gidilmesi eğitim öğretim yılı içinde müfredatın daha rahat yetişmesini sağlamıştır. Öte yandan 21. Yüzyıl insanından beklenen becerilerle donanmış bireyler yetiştirme adına becerilerin bu programda artırılmış olması programı güçlü kılmaktadır." A/3

(2018 SBDÖP) "2005 programına göre bazı özel amaçlar birleştirilmiştir. Öğrenme alanları ünite ismi olmuş ve bu anlamdaki karışıklık giderilmiştir. Günümüz dünya sorunları ve istenilen vatandaşlık profiline uygun kazanımlar ve konular ele alınmıştır. Ayrıca 12 yıl aradan sonra 21. yüzyıl vatandaşından beklenen beceriler artmıştır. Bu da beceriler kısmına yansımıştır." A/10

Araştırma kapsamında 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin güçlü yönlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmeni görüşleri incelenmiş ve Tablo 3'teki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 3. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin güçlü yönlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Güçlü Yönleri	f	Kategori	2018 SBDÖP Güçlü Yönleri	f
Öğrenci	Öğrenci merkezli olması	4		Değer ve beceri sayısının artması	3
Öğretmen	Öğretmene kılavuzluk etmesi	3		Yenilikçi olması	2
	Yapılandırmacı yaklaşımı içermesi	2		Gereksiz ayrıntılara yer verilmemesi	2
	İçeriğin seyrek olması	1		Geleneksellikten uzak olması	2
	Bilimsel yönünün ağır basması	1		Değerler eğitime önem vermesi	1
	İçeriğin zengin olması	1		Teknoloji kullanımına açık olması	1
	Yeni ve daha çağdaş bir düzenleme ve içeriğin denenmiş olması	1		Süreç odaklı öğrenme ve öğretim yöntemlerine yer vermesi	1
	Ölçme-değerlendirme araçlarının bulunması	1		Vatandaşlık bilincine önem vermesi	1
	Bilişsel ağırlıklı olması	1		Kazanımların ders yüküyle uyumlu halde olması	1
	Geleneksel yöntemlerin dışına çıkmış olması	1		İçeriğin öğrenci seviyesine uygun hale getirilmesi	1
	Çok yönlü olması (Tüm sosyal bilimleri içermesi)	1		Öğrencinin derslerde aktif bir şekilde rol almasına olanak tanınması	1
				Öğrenci merkezli olması	1

285

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2005 SBDÖP için daha çok öğrenci merkezli olması ($f=4$), öğretmene kılavuzluk etmesi ($f=3$) ve yapılandırmacılığı içermesini ($f=2$); 2018 SBDÖP için de güçlü yön olarak değer ve beceri sayısının artmasını ($f=3$), yenilikçi olmasını ($f=2$), geleneksellikten uzak olmasını ($f=2$) ve gereksiz ayrıntılara yer verilmemesini ($f=2$) ifade ettikleri görülmektedir. Buna ek olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın güçlü yönlerini daha çok içerik açısından ele alarak açıkladıkları da söylenebilir. Aşağıda SBDÖP'lerin güçlü yönlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen görüş örneklerine yer verilmiştir:

(2005 SBDÖP) "Bilimsellik yönü ağır basan bir program, aynı zamanda öğretmene kılavuzluk etme konusunda daha başarılı. Öğretmene yol gösterici etkinlikler ve ölçme ve değerlendirme araçlarının bulunması da güçlü yönleri arasında." Ö/5

(2018 SBDÖP) "Kazanım odaklı olması, öğrencilerin derslerde aktif rol alarak hedeflere ulaşmada etkili olması. Derslerin kazanım odaklı olması eksik olan konuların hızlı öğrenilmesini sağlamıştır." Ö/8

(2018 SBDÖP) "Sadeleştirilmiş olması. Çok detaya girilmeden kazanımlar ders süresiyle daha uyumlu hale geldi. Ders kitapları biraz daha açık anlaşılır ve eğlenceli hale geldi." Ö/10

Son olarak Tablo 4'te ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin güçlü yönlerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 4. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin güçlü yönlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Güçlü Yönleri	f	Kategori	2018 SBDÖP Güçlü Yönleri	f
İçerik	Yapılandırıcı yaklaşımın benimsenmesi	13	İçerik	Etkin vatandaşlığın dahil edilmesi	8
	Kazanımlara yer verilmesi	4		Yetkinliklerin yer alması	4
	Öğrenme alanlarında özelden genele gidilmesi	1		Kazandırılmak istenen değer ve beceriler	3
	Yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat vermesi	1		Beceri sayısının artırılması	2
	Bireyin özgürlüğüne önem vermesi	1		İçeriğin sadeleştirilmesi	2
	Bilinenden bilinmeye ilkesinin benimsenmesi	1		Bazı değerlere (adalet, barış gibi) önem verilmesi	1
	Yakından uzağa ilkesinin benimsenmesi	1		Kapsamlı olması	1
	Soyut kavramları somutlaştırma etkinliklerinin yer alması	1		Öğrenmeyi organize eden bir yapıya sahip olması	1
Öğrenci	Öğrenci merkezli olması	6		Yakından uzağa ilkesinin benimsenmesi	1

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tamamına yakınının ($f=13$) 2005 SBDÖP'ün güçlü yönünün yapılandırıcı yaklaşımın benimsenmiş olması şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. 2018 SBDÖP'ün en fazla tekrar edilen güçlü yönü ise etkin vatandaşlığın ($f=8$) programa dahil edilmesi olmuştur. Aşağıda SBDÖP'lerin güçlü yönlerine yönelik öğretmen adayı görüşlerinden örnekler yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) "Güçlü yönlerinden biri yapılandırıcı yaklaşımın kullanılmaya başlamasıdır. Tekdüzelik yerine bilgiye öğrencinin kendinin ulaşmasını sağlayarak kalıcılığa odaklanan içerikler de programın güçlü yönlerindendir." ÖA/1

(2005 SBDÖP) "2005 programıyla eğitimde yapılandırıcı yaklaşımın farkına varılmıştır. Öğrenci merkezli eğitim anlayışına geçilmiştir. Bu özellikler programın güçlü yönlerini oluşturmaktadır." ÖA/3

(2018 SBDÖP) "Bireylerin aktif rollere sahip olma gerekliliği sonucunda oluşturulan etkin vatandaşlık faktörüne sahip oluşu. Dil ve iletişimde ana dili merkeze alması ve öğrenmeyi organize eden bir yapıya sahip olması." ÖA/5

2- 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin Zayıf Yönlerine İlişkin Bulgular

2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin zayıf (eksik) yönlerine ilişkin katılımcı görüşleri incelenmiş, görüşler akademisyen, öğretmen ve öğretmen adaylarına göre ayrılarak tablolar şeklinde ifade edilmiştir. Tablo 5'te sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenlerin 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin (geliştirilmesi gereken) zayıf yönlerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 5. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin zayıf yönlerine ilişkin akademisyen görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Zayıf Yönleri	f	Kategori	2018 SBDÖP Zayıf Yönleri	f
İçerik	Okuryazarlık becerilerine yer verilmemesi	2	İçerik	Öğretmenlere kılavuzluk edecek etkinliklerin yer almaması	4
	İçeriğin yoğun olması	2		Farklı disiplin ve derslerle ilişkilendirmenin yapılmaması	4
	Kazanımların uzun ve detaylı olması	1		Açıklamaların sınırlı olması	3
	Temel yeterliliklere yer verilmemesi	1		Kazanım, beceri, değer ve kavram öğretiminin yer almaması	2
Öğrenci	Öğrenci hazır bulunuşluğuna uygun olmaması	2	İçerik	Atatürkçülükle ilgili konuların yetersizliği	2
Eğitim sistemi	Eğitim sistemi ve alt yapının içeriğe uygun olmaması	2		Bazı konularda yüzeysel ve az bilginin yer alması	1
Uygulama	Uygulamanın zor olması	1		Kavram sayısının az olması	1
	Zayıf yönü bulunmamaktadır.	2		Vatandaşlık eğitimine yönelik içeriğin yetersizliği	1
				Hızlı bir şekilde oluşturulması	1
				Vizyon ve felsefe açıklaması eksikliği	1
				Kazanım sayısının az olması	1

Tablo 5 incelendiğinde sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenlerin 2005 SBDÖP için zayıf yön olarak en fazla okuryazarlık becerilerine yer verilmemesi ($f=2$), eğitim sistemi ve alt yapının içeriğe uygun olmaması ($f=2$), öğrenci hazır bulunuşluğuna uygun olmaması ($f=2$) ve içeriğin yoğun olmasını ($f=2$) ifade ettikleri görülmektedir. 2018 SBDÖP'ün zayıf yönleri ise genel olarak öğretmenlere kılavuzluk edecek etkinliklerin yer almaması ($f=4$), farklı disiplin ve derslerle ilişkilendirmenin yapılmaması ($f=4$) ve açıklamaların sınırlı olması ($f=3$) şeklinde ifade edilmiştir. Buna ek olarak katılımcılardan bazıları ($f=2$) 2005 SBDÖP'ün zayıf yönü olmadığı ifade etmişlerdir. Aşağıdaki akademisyen görüşlerinden örnek kesitlere yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) "2005 programı tamamen yapılandırmacı esas üzerine hazırlanan bir öğretim programı olduğu için gerek ülke eğitim sisteminin fiziki yeterliliği gerekse öğrenci hazırbulunuşluğu noktasında sorunlar ortaya çıkarmıştır." A/3

(2005 SBDÖP) "Konu ve kazanımlar öğretmenler tarafından yetiştirilememiştir. Yapararak-yaşayarak fikri tam olarak gerçekleştirilememiş ve uygulama konusunda öğrenciyi tam olarak aktifleştirememiştir." A/10

(2018 SBDÖP) "Programda sosyal bilgilerin temel bileşeni olan kavramlar yer almamaktadır. Ayrıca kazanımlar uygun etkinlik önerileri de yer almamaktadır. Disiplinlerarası ilişkilendirme yoktur." A/5

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin yer aldığı Tablo 6'da 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin zayıf yönlerinin karşılaştırılmasına ilişkin veriler bulunmaktadır.

Tablo 6. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin zayıf yönlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Zayıf Yönleri	f	Kategori	2018 SBDÖP Zayıf Yönleri	f
İçerik	Karmaşık ve yoğun bir yapıya sahip olması	3	İçerik	Günlük hayatla ilişkilendirilmemesi	2
	Güncel örnekler içermemesi	2		İçeriğin dağınık olması	2
	Değer ve beceri sayısının az olması	2		Üniteler ve kazanımlar arasında bağlantıların olmaması	1
	Benimsenen felsefe	1		İçeriğin azaltılmış olması	1
	Tarih disiplinin ağırlıkta olması	1		Kazanımların açık bir şekilde ifade edilmemesi	1
	İçeriğin sade olması	1		İçeriğin sade olması	1
	Farklı kültürleri kapsamaması	1		Farklı kültürleri kapsamaması	1
Öğretmen	Öğretmenlerin programdaki içeriklere yönelik hazırbulunuşlukları	1	Öğrenci	Öğrenciyi sürece dahil edememesi	1
Öğrenci	Öğrenci gelişim seviyesine uygun olmaması	1		Zayıf yönü yoktur.	1
	Zayıf yönü yoktur.	1			

Tablo 6 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem 2005 hem de 2018 SBDÖP'lerinin zayıf yönlerini içerik açısından ifade ettikleri görülmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenleri 2005 SBDÖP'ün zayıf yönlerini daha çok karmaşık ve yoğun bir yapıya sahip olması ($f=3$), değer ve beceri sayısının az olması ($f=2$) ve güncel örnekler içermemesi ($f=2$) şeklinde ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra 2018 SBDÖP'ün zayıf yönleri içeriklerin günlük hayatla ilişkilendirilmemesi ve içeriğin dağınık olması olarak ifade edilmiştir. İçeriğin sade olması ve farklı kültürleri kapsamaması ise her iki programda da zayıf yön olarak ifade edilmiştir. Buna ek olarak birer katılımcı hem 2005 hem de 2018 SBDÖP'te herhangi bir zayıf yön olmadığını ileri sürmüştür. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programların zayıf yönlerine ilişkin görüşlerinden bazı kesitlere aşağıda yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) "Bilim, teknoloji ve teknikte yaşanan gelişmelerin tam olarak yansıtılamaması. Güncellikten uzak olması. Daha ziyade daimici ve esasi yaklaşımları esas alması." Ö/5

(2005 SBDÖP) "Her iki programda da kazanımların düzenli bir şekilde sunulduğunu düşünmüyorum. Günlük hayatta daha kullanılabilir kazanımlardan oluşmalı. Mutlaka diğer kültürleri de kapsayan kazanımlar olmalı. Özellikle dünyadaki yeni gelişmeleri ele alan bölümler olmalı." Ö/10

(2018 SBDÖP) "Kazanım sayısının çok olması ve yuvarlak ifadelerden oluşması öğretmenlerin işini zorlaştırmıştır. (Mesela Osmanlı'nın Kuruluş dönemindeki siyasi gelişmeleri kavrar. Bu ifade Osmanlı'daki tüm siyasi gelişmeleri kapsadığı için öğretmenin işini de zorlaştırmaktadır). Böyle olunca öğrenciden ağır bir bilgi birikimi istenmektedir." Ö/8

Tablo 7'de ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının SBDÖP'lerin zayıf yönlerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 7. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin zayıf yönlerine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Zayıf Yönleri	f	Kategori	2018 SBDÖP Zayıf Yönleri	f
İçerik	Beceri ve değer çeşitliliğinin az olması	4	İçerik	Öğrenme alanı sayısının azaltılması	4
	Yetkinliklere yer verilmemesi	2		Yapararak yaşayarak öğrenme etkinliklerinin azlığı	2
	Öğretimin bireyselleştirilmesine daha fazla önem verilme gerekliliği	2		Özgür düşünmeye olanak tanınamaması	1
	Etkin vatandaşlığa yönelik içeriklere yer verilmemesi	1		Ölçme-değerlendirme yöntemlerine yer verilmemesi	1
	Sadece yapılandırmacı yaklaşımın kullanılması	1		Yapılandırmacı yaklaşımın tam olarak yansıtılamaması	1
	İçeriğin kapsamının dar olması	1		Yeni gelişen yaklaşımlara yer verilmemesi	1
	İçeriğin kapsamının dar olması	1		Zayıf yönü yoktur.	2
Hem öğretmen hem öğrenci	Öğretmen ve öğrencilerin hazır bulunuşluğunun eksik olması	1			
Öğrenci	Öğrencileri derslerde aktif kılacak daha fazla etkinlik örneği eksikliği	1			
Uygulama	Etkinliklerin detaylı olmasından dolayı uygulamayı sınırlandırması	1			
	Zayıf yönü yoktur.	1			

Tablo 7 incelendiğinde öğretmen adaylarının 2005 SBDÖP'ün beceri ve değer sayısı bakımından az olması ($f=4$), yetkinliklere yer verilmemesi ($f=2$) ve öğretimi bireyselleştirmeye gerekli önemi vermemesi ($f=2$) açısından zayıf kaldığını ifade ettikleri görülmektedir. 2018 SBDÖP'ün ise öğrenme alanı sayısının az olması ($f=4$) ve yaparak-yaşayarak öğrenme etkinliklerinin yetersiz olması ($f=2$) eksik yönü olarak değerlendirilmiştir. Buna ek olarak 1 katılımcı 2005, 2 katılımcı ise 2018 SBDÖP'de herhangi bir zayıf yön olmadığını düşünmektedir. Aşağıda katılımcıların SBDÖP'lerdeki eksik yönler yönüne görüşlerinden örnekler yer verilmiştir.

(SBDÖP 2005) "2018 programındaki gibi beceri ve değerler 2005 öğretim programında olsaydı; 2005 programı daha etkili olabilirdi ve tekrar bir program hazırlamak zorunda kalınmazdı." ÖA/4

(SBDÖP 2018) "2018 sosyal bilgiler öğretim programında kazanımlara göre ölçme-değerlendirme yöntemlerine yer verilmemiştir." ÖA/5

3- 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin Sunduğu Fırsatlara İlişkin Bulgular

Katılımcıların 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin öğrenci, öğretmen, veli, toplum gibi açılardan sunduğu fırsatlara yönelik görüşleri incelenmiş ve bir takım bulgulara ulaşılmıştır. Tablo 8'de sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenlerin SBDÖP'lerin sunduğu fırsatlara yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 8. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin sunduğu fırsatlara ilişkin akademisyen görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Fırsatları	f	Kategori	2018 SBDÖP Fırsatları	f
Öğrenci açısından	Öğrenci merkezli olması	3	Öğretmen	Kazanım sayısının azaltılması	3
	Değer ve beceri öğretimine odaklanması	3	Öğrenci	Açık ve anlaşılır kazanımların yer alması	1
	Ayrıntılı bilgi ve örnekler sunması	2	Öğrenci açısından	Öğrenci etkililiğini arttırmaya odaklanması	1
	Öğrencinin aktif olabileceği bir yol çizmesi	1		Bireysel farklılıklara odaklanması	1
Hem öğretmen hem öğrenci	Yeni öğretim yöntemleri içermesi	2		Beceri temelli içeriklerin olması	2
	Disiplinler arası bakış açısı sunması	1		Güncel gelişmelere odaklanması	1
	Beceri öğretimine yönelik etkinlikler barındırması	1			
Öğretmen açısından	Alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaya teşvik etmesi	2		Eğitimin amaçlarına ulaşmasına fırsat sunması	1
	İşbirlikli öğretim anlayışının benimsenmesi	1	Eğitim sistemi ve eğitimin tüm paydaşları açısından	Ölçme-değerlendirmede süreç vurgusunun yapılması	1
	Set halinde (program-etkinlik örneklerinin bir arada sunulması) olması	1		Temel yeterliliklere odaklanması	1
	Ders planlarını ayrıntılı bir şekilde açıklaması	1		Teknoloji vurgusu	1
Eğitim sistemi açısından	Çağdaş eğitim anlayışına göre tasarlanması	1		Ölçme-değerlendirmede esneklik tanınması	1
	Bilimsel temellere dayanması	1		Etkin vatandaşlık vurgusu yapması	1
Veli açısından	Ayrıntılı etkinlik örneklerinin bulunması	1		Gerçek hayatla ilişkili olması	1
	Performans ödevleri aracılığıyla sosyal bilgiler dersini tanıma imkanı bulma	1		Yenilikçi yaklaşımların benimsenmesi	1
				2018 programının 2005'e göre sunduğu fırsat yoktur.	1

Tablo 8 incelendiğinde akademisyenlerin hem 2005 hem de 2018 SBDÖP'lerinin öğretmen, öğrenci, eğitim sistemi açısından çeşitli fırsatlar sunduğuna dair görüşler geliştirdikleri görülmektedir. Akademisyenlere göre 2005 SBDÖP daha çok öğrenci merkezli olması ($f=3$), değer ve beceri öğretimine odaklanması ($f=3$), yeni öğretim yöntemleri içermesi ($f=2$), ayrıntılı bilgi ve örnekler sunması ($f=2$) ve alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaya teşvik etmesi ($f=2$) açısından fırsatlar sunmaktadır. 2018 SBDÖP ise kazanım sayısının azaltılması ($f=3$) ve beceri temelli içeriklerin olması ($f=2$) gibi açılardan hedef kitleye bir takım fırsatlar sunmuştur. Aşağıda akademisyen görüşlerinden örnekler yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) "İlk defa sosyal bilgilerin disiplinler arası bir bakış açısıyla hazırlanması nedeniyle öğrencilerin hayatı sorun, konu, ünite temelinde bütüncül ele almaya başlamaları. Değer öğretiminin ilk defa ahlaki muhakeme vb. yöntemlerle gerçekleştirilmesi, beceri öğretimine önem verilmesi ve her beceriyle ilgili etkinliklerin yer alması." A/1

(2005 SBDÖP) "Öğrenci merkezli, sadece bilgiyi değil beceri ve değerleri de öğrenme sürecine dahil eden, öğretmenleri alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanmaya sevk eden bir öğretim programı." A/2

(2018 SBDÖP) "Öğrenci açısından bakıldığında salt yapılandırmacı anlayışın terkedilip kabaca yapılandırılmış bir anlayışa bürünmesi öğrenci etkililiğini artırmıştır. Öğretmen için kazanımlardaki daraltma müfredat yükünün azalması adına önem taşımaktadır. Eğitim sistemi adına 2005

programındaki sıkıntıların kısmen giderilmiş olması eğitimden beklenenin gerçekleşmesine katkı sağlamıştır." A/3
(2018 SBDÖP) "Program temel yeterlikler ve teknoloji yönünden eğitimin tüm paydaşlarına fırsatlar sağlamaktadır. Ölçme değerlendirme açısından bir esneklik tanınmaktadır. Daha fazla beceri içerikli olması, çevre duyarlılığı, ve küresel anlamda bireyi yetiştirmek istemekte olması programın eğitimin paydaşları için sunduğu fırsatlardandır." A/6

Tablo 9'da 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin sunduğu fırsatlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 9. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin sunduğu fırsatlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Fırsatları	f	Kategori	2018 SBDÖP Fırsatları	f
Öğretmen açısından	İçeriğin kolay aktırılması	2	Öğretmen Açısından	Etkinlikler içirme	2
	Güncel haberlere ilişkin farkındalık geliştirme	1		Teknolojiye odaklanma	1
	Geleceğe yön verme	1		Yapılandırıcılığa odaklanma Sadeleşmiş içerik	1
	Sorumluluk bilincini geliştirme	1			1
	Araştırmaya yöneltme	1		Günlük hayata uygun değerleri öğrenme	1
	İletişim becerisini geliştirme	1		Öğrenmeye teşvik etme	1
	Derse katılımı artırma	1		Çok yönlü düşünme becerilerini geliştirme	1
Öğrenci açısından	Ezberci eğitim yerine yaparak yaşayarak eğitime fırsat verme	1	Öğrenci açısından	Özgüveni geliştirme	1
	Milli şuuru geliştirme	1		Öğretimde kalıcılık	1
Veli açısından	Eksik yönleri görme	2			

Tablo 9'a göre 2005 SBDÖP içeriği kolay aktarma ($f=2$), güncel haberlere ilişkin farkındalık geliştirme ($f=1$), geleceğe yön verme ($f=1$), sorumluluk bilinci geliştirme ($f=1$), araştırmaya yöneltme ($f=1$), iletişim becerisini geliştirme ($f=1$), derse katılımı artırma ($f=1$), yaparak-yaşayarak öğrenme ($f=1$), milli şuuru geliştirme ($f=1$); 2018 SBDÖP ise etkinlik içirme ($f=2$), teknolojiye odaklanma ($f=1$), yapılandırıcılığa odaklanma ($f=1$), sadeleşmiş içerik ($f=1$), öğretimde kalıcılık ($f=1$), öğrenmeye teşvik etme ($f=1$), özgüveni geliştirme ($f=1$), çok yönlü düşünme ($f=1$) ve değer öğrenme ($f=1$) gibi fırsatlar sunmaktadır. Buna ek olarak sosyal bilgiler öğretmenleri ($f=2$) 2005 SBDÖP'ün veli açısından öğrencinin eksik yönlerini görme olanağı sağladığını da programın sunduğu fırsat olarak ifade etmişlerdir. Son olarak Tablo 10'da ise 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin sunduğu fırsatlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 10. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin sunduğu fırsatlara ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP Fırsatları	f	Kategori	2018 SBDÖP Fırsatları	f
	Bilgiyi kendi kendine yapılandırma (oluşturma)	5	Toplumsal açıdan	Etkin vatandaş yetiştirme	4
	Yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verme	2	Eğitim sistemi açısından	İçeriğin daha net anlaşılması	2
	Öğrencinin süreçte aktif olmasını sağlama	1	Öğretmen açısından	Öğretmenlerin bazı becerilerin farkına varmasını sağlama	1
Öğrenci açısından	Öğrencilere kazanımları değerlendirme fırsatı sunma	1		Beceri kazanma	4
	Aile ve çevresiyle olan etkileşimini artırma	1		Değerleri öğrenme	2
	Bilgiyi gerçek hayatta kullanabilme	1			
Öğretmen açısından	Kılavuzluk etme	2		Etkin vatandaş haline gelme	1
Hem öğretmen hem öğrenci	Kalıcı öğrenme sağlama	3	Öğrenci açısından	Etkili öğrenme sağlama	1
	Kültürü öğrenme	2		Temel bilgileri kazanma	1
Toplumsal açıdan	Yararlı bireylerin yetişmesini sağlama	1		Çeşitli yetkinlikler kazandırarak dünya vatandaşı olma	1
			Veli açısından	Öğrencilerinin özelliklerini tanıma	2

Tablo 10 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre 2005 SBDÖP'ün öğrenci açısından bilgiyi kendi kendine yapılandırma ($f=5$), öğretmene kılavuzluk etme ($f=2$), kalıcı öğrenme sağlama ($f=3$) ve kültürü öğrenme ($f=2$); 2018 SBDÖP'ün ise etkin vatandaş yetiştirme ($f=4$), içeriğin daha net anlaşılması ($f=2$), öğrenci açısından beceri kazanma ($f=4$) ve değerleri öğrenme ($f=2$), veli açısından da öğrenci özelliklerini tanıma ($f=2$) gibi fırsatlar sunmakta olduğu görülmektedir. Aşağıda katılımcı görüşlerinden bazı kesitlere yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) "Yapılandırmacı yaklaşım kullanıldığı için öğrenci açısından pek çok fırsatlar sağladı. Öğrenci kendi kendine öğrenmeye, kendisi keşfetmeye başladı." ÖA/6
(2005 SBDÖP) "Öğrencilerin hazır bilgi yerine kendisinin yaparak yaşayarak öğrenmesine fırsat tanımıştır. Öğrencilerin aktif olması daha iyi öğrenmelerine fırsat tanımıştır. Program, toplumu ve

kendini iyi tanıyan, topluma ve vatanına yararlı problem çözebilen bireyler yetiştirme fırsatı vermektedir.” ÖA/9

Özellikle 2018 SBDÖP en sık tekrar edilen kodlardan biri olan “etkin vatandaş yetiştirme” fırsatına yönelik görüş örneğine aşağıda yer verilmiştir.

(2018 SBDÖP) “Öğrenci 2018 programının sunduğu beceri ve değerleri kazanarak daha etkili bir birey haline gelebilir. Bu beceri ve değerler sayesinde toplumda kendini daha iyi ifade edebilir. Hedeflenen etkin vatandaş yetiştirme fırsatı bulunabilir.” ÖA-4

4- 2005 ve 2018 SBDÖP’lerin Oluşturduğu/Oluşturabileceği Endişelere İlişkin Bulgular

Katılımcıların 2005 ve 2018 SBDÖP’lerinin oluşturduğu veya oluşturabileceği endişelere yönelik görüşleri incelenmiş ve bir takım bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda Tablo 11’de 2005 ve 2018 SBDÖP’lerin oluşturduğu/oluşturabileceği endişelere ilişkin akademisyen görüşleri yer almaktadır.

Tablo 11. 2005 ve 2018 SBDÖP’lerin oluşturduğu/oluşturabileceği endişelere ilişkin akademisyen görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP’e Yönelik Endişeler	f	Kategori	2018 SBDÖP’e Yönelik Endişeler	f
Uygulamaya yönelik	Müfredatın yetiştirilememesi	5	Uygulamaya yönelik	İçerikteki eksikliklerden kaynaklı beceri, değer ve kavram öğretiminin yapılamaması	4
	Kalabalık sınıflarda örnek etkinliklerin uygulanamaması	1		Pilot uygulama yapılmadan uygulanması	2
	Yeterince anlaşılabilmesi	2		Müfredatın yetiştirilememesi	1
İçeriğe yönelik	İnterdisipliner bir anlayışın benimsenmesi	1	İçeriğe yönelik	Açıklama konusundaki eksikliklerden kaynaklı uygulamaların farklılık göstermesi	1
	Vatandaşlık aktarımına yeteri kadar katkıda bulunamaması	1		İçeriğin sadeleşmesi sonucu bazı konuların eksik kalması	1
				Programın bölgesel farklılıklar dikkate alınarak hazırlanmaması	1
	Herhangi bir endişe oluşturmamaktadır.	4		İçerikteki eksikliklerden dolayı programın anlaşılabilmesi	1
				Vatandaşlık konularının azaltılması	1
				Ölçme değerlendirme yönelik bilgi eksikliği	1
			Eğitim sistemine yönelik	Sınav sisteminde yer almaması	1
			Öğretmene yönelik	Programda yer alan yetkinliklere öğretmenlerin sahip olup olmadığının belirlenememesi	1

Tablo 11 incelendiğinde endişe çeşitliliğinin 2018 SBDÖP’te 2005 SBDÖP’e göre daha fazla olduğu görülmektedir. 2005 SBDÖP’te katılımcılar tarafından en fazla tekrar edilen endişe müfredatın yetiştirilememesi (f=5) şeklindeyken; 2018 SBDÖP’te içerikteki eksikliklerden kaynaklı beceri, değer ve kavram öğretiminin yapılamaması (f=4) şeklindedir. Buna ek olarak katılımcıların yarıya yakını (f=4) 2005 SBDÖP’ün herhangi bir endişeye sebep olmadığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenlerin SBDÖP’lerin oluşturduğu/oluşturabileceği endişelere yönelik görüş örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

(2005 SBDÖP) “2005 programında kavramların öğretimi beceri ve değerler daha çeşitliydi. Dolayısıyla uygulamada öğretmenler bu kadar çok beceri ve değeri vermede zorlanabiliyorlar. Mesela genel bir değer algısı ve beceri algısı vardı. Mekanı algılama becerisi gibi. Mekanı algılama çok geniş bir beceri. Öğretmenlerin bütün yaptığı etkinlikler bu beceri kapsamında alınabilir mi sorgulanmalıydı. O yüzden belki dezavantajlı görülebilir.” A/9

(2005 SBDÖP) “2005 Sosyal bilgiler öğretim programı felsefesindeki değişiklikler nedeniyle tam anlaşılabilmemiştir. Bu farklılaşma ve konu yoğunluğu öğretmenlerin ilk başta endişe duymalarına, yoğun etkinlik temelli konuları da yetiştirememelerine sebep olmuştur. İçerik bakımından program kalıcılığı ve öğrencilerin aktifleşmesini amaçlasa da bu hedefe tam olarak ulaşılabilmemiştir.” A/10

(2018 SBDÖP) “Program birey yetiştirmeye daha fazla odaklanmıştır. Vatandaş yetiştirmeye yönelik kazanım ve göstergeler daha azdır bunun ilerleyen zamanlarda bir endişe unsuru olabileceğini düşünüyorum.” A/6

(2018 SBDÖP) “Temel felsefenin ve vizyonun açıklanmamış olması, sınıfların değerlendirme boyutlarında yeterince açıklamanın yer almaması gibi unsurlar, çeşitli kurumlarda farklı şekilde uygulamaların oluşmasına sebebiyet verebilir.” A/8

Tablo 12’de 2005 ve 2018 SBDÖP’lerin oluşturduğu/ oluşturabileceği endişelere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 12. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin oluşturduğu/ oluşturabileceği endişelere ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP'e Yönelik Endişeler	f	Kategori	2018 SBDÖP'e Yönelik Endişeler	f
Uygulamaya yönelik	Ezbere dayalı olması sonucu kalıcı öğrenme sağlayamama	2	Uygulamaya yönelik	Müfredatı yetiştirememe (zaman sıkıntısı)	3
	Konuların soyut kalması	1		Becerilerin kazandırılma durumunun belirlenememesi	1
	Konulara ayrılan zamanın sınırlı olması	1		Bilgilerin günlük hayatta uygulanamaması	1
	Uygulamaya yönelik olmaması	1		Toplumsal değerlerin öğrenilememesi	1
İçeriğe yönelik	Eski programlardan esinlenilmesi	1	İçeriğe yönelik	Sınav odaklı olması	1
	Kazanımların fazla ve karmaşık oluşu	1		Konuların günlük hayatla ilişkilendirilememesi	1
	Güncel olmaması	1		Güncel olaylara duyarlılığın desteklememesi	1
	Herhangi bir endişe oluşturmamaktadır.	2		Kazanım sayısının azaltılması	1
			Öğrenciye yönelik	Öğrencilere herhangi bir hedef sunmaması	1
				Herhangi bir endişe oluşturmamaktadır.	3

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin 2005 SBDÖP'e yönelik endişeleri uygulamaya yönelik kategorisinde kalıcı öğrenme sağlanamaması (f=2), konuların soyut kalması (f=1), zamanın sınırlı olması (f=1) ve uygulamaya yönelik olmaması (f=1) şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. 2018 SBDÖP'e yönelik endişeler ise müfredatı yetiştirememe (f=3), konuların günlük hayatla ilişkilendirilememesi (f=1), aynı anda birden çok beceriyi ölçmeye hedeflenmesi sonucu becerilerin kazandırılma durumunun belirlenememesi (f=1), sınav odaklı olması (f=1), duyarlılığı desteklememesi (f=1), kazanım sayısının azaltılması (f=1), toplumsal değerlerin öğrenilememesi (f=1) şeklinde ifade edilmiştir. Bunlara ek olarak katılımcılardan 2'si 2005 SBDÖP'ün; 3'ü de 2018 SBDÖP'ün herhangi bir endişe oluşturmadığını ifade etmişlerdir. Son olarak Tablo 13'te 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin oluşturduğu/ oluşturabileceği endişelere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine yer verilmiştir.

Tablo 13. 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin oluşturduğu/ oluşturabileceği endişelere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri

Kategori	2005 SBDÖP'e Yönelik Endişeler	f	Kategori	2018 SBDÖP'e Yönelik Endişeler	f
Uygulamaya yönelik	Becerilerin kazandırılmasının eksik kalması	2	Hem içerik hem uygulamaya yönelik	Programa birçok kavramın eklenmesi sonucu içeriğin anlaşılabilmesi	2
	Etkin vatandaş yetiştirememe	2		Bireysel farklılıklara odaklanamaması sonucu öğrenme eksiklikleri	1
Öğretmen ve öğrenciye yönelik	Öğretmen ve öğrencilerin programa adepte olamaması	1	Uygulamaya yönelik	Programın uygulama boyutuna yönelik dönütlerin alınmaması	1
İçeriğe yönelik	İçeriklerin yönlendirici olması	1		Yeni programa adepte olmada kargaşaların yaşanması	1
	Ezberciliğe yönlendirmesi	1		Herhangi bir endişe oluşturmamaktadır.	8
	Herhangi bir endişe oluşturmamaktadır.	5			

Tablo 13 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 2005 SBDÖP'ün becerilerin kazandırılabilmesi (f=2), etkin vatandaş yetiştirememesi (f=2) gibi uygulamaya yönelik endişeler oluşturabileceği görüşüne sahip olduğu görülmektedir. Katılımcılar 2018 SBDÖP'ün ise programa birçok kavramın eklenmesi sonucu içeriğin anlaşılabilmesini (f=2) hem içerik hem de uygulamaya yönelik endişe olarak ifade etmişlerdir. Buna ek olarak 5 katılımcı 2018 SBDÖP'ün 8 katılımcı ise 2018 SBDÖP'ün herhangi bir endişe oluşturmadığını ileri sürmüştür. Aşağıda 2018 SBDÖP'e yönelik belirtilen endişeye yönelik görüş örneğine yer verilmiştir.

(SBDÖP 2018) "Program 2017'de pilot olarak uygulandı. Sonra hemen yürürlüğe konuldu. Öğrencilerin bilgiyi öğrenip öğrenmediğine veya nasıl öğrendiğine bakılmadı. Bu gelecekte bireyler için endişe oluşturabilir." ÖA/13

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında 2017 yılında yenilenen, 2018 yılında uygulanmaya başlanan SBDÖP ile 2005 SBDÖP sosyal bilgiler eğitimcileri olan akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlar ise şu şekildedir:

Çalışmada ilk olarak katılımcılara 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin güçlü yönlerinin neler olduğu sorulmuştur. Akademisyenlerin önemli bir bölümü bu soruya 2005 programında ayrıntılara ve etkinlik örneklerine yer verilmesi şeklinde cevap verirken, öğretmenler 2005 programının öğrenci merkezli

olması, öğretmene kılavuzluk etmesi, yoğun bir içeriğin olmaması yönünde görüş bildirmişlerdir. 2005 programıyla ilgili akademisyenler, öğretmenler ve öğretmen adaylarının programın güçlü yönleri ile ilgili ortak verdikleri cevaplara bakıldığında ise yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmiş olması, programın öğrenci merkezli olmasını programın güçlü yönleri olarak gördükleri belirlenmiştir. [Tay \(2017\)](#) çalışmasında 2005 programında her bir kazanım için ayrı ayrı etkinlik örneklerine yer verildiğini ve bunlarla ilgili açıklamaların yapıldığını ifade etmiş ve bu anlamda programı olumlu eleştirmiştir. [Gömlüksiz ve Bulut \(2006\)](#) programın uygulamadaki etkililiğini; [Doğanay ve Sarı \(2008\)](#) ise öğretmen gözüyle sosyal bilgiler dersi öğretim programını değerlendirdikleri çalışmalarında özellikle 2005 SBDÖP'de yer alan etkinliklerin öğrenci merkezli olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmaların sonuçları bu çalışmadan elde edilen sonuçlar ile benzerlik göstermektedir. Çalışmada öğretmenlerin 2005 programının öğretmenlere kılavuzluk etmesi yönünde programa yönelik olumlu eleştirileri [Kalaycı ve Baysal \(2020\)](#)'ın çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. [Kalaycı ve Baysal \(2020\)](#) 2005 öğretim programının öğretmenlere özellikle 2018 programına göre nispeten daha fazla kılavuzluk ettiğini çalışmalarında belirtmişlerdir.

Akademisyenler, öğretmenler ve öğretmen adayları programdaki kazanım sayılarının azaltılmasını, beceri sayılarının artırılmasını 2018 SBDÖP'nin güçlü yönleri olarak ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğretmenler programın geleneksellikten uzak olmasını, öğretmen adayları ise etkin vatandaşlığın programa dahil edilmesinin programın güçlü taraflarından olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. 2005 SBDÖP incelendiğinde bütün sınıf seviyelerinde kazanım sayısının toplamda 174; 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise 131 olduğu görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde çalışma grubunun bu durum hakkında olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. [Döner ve Gülüm \(2019\)](#) 2018 SBDÖP ile ilgili öğretmen görüşlerini belirledikleri çalışmalarında bu çalışmayla paralel olarak öğretmenlerin programdaki kazanımların azaltılması yönünde olumlu görüş bildirdiklerini ifade etmişlerdir. [Eker \(2020\)](#) 2005 SBDÖP ile 2018 SBDÖP'ün karşılaştırmalı analizini yaptığı çalışmasında programda kazanım sayılarının her bir sınıf seviyesinde azaldığını ifade etmiştir. [Can \(2019\)](#) da yapmış olduğu çalışmasında bu çalışmayla paralel olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin programın güçlü yönlerinden biri olarak kazanım sayısının azalması yönünde görüş bildirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmadan farklı olarak [Altay \(2020\)](#) ise öğretmen görüşlerine göre SBDÖP'ü değerlendirdiği çalışmasında öğretmenlerin 2018 programındaki kazanım sayısının fazla olduğu yönünde görüş bildirdiklerini ve bu anlamda programı olumsuz olarak nitelendirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Yine bu çalışmadan farklı olarak [Kalaycı ve Baysal \(2020\)](#) çalışmalarında programda kazanım sayısının azaltılmasını olumsuz olarak değerlendirmişlerdir.

2005 SBDÖP'da 15 olan beceri sayısı 2018 programında 27'ye çıkarılmıştır. Bu durum da çalışma grubu tarafından programın güçlü yönlerinden biri olarak ifade edilmiştir. [Can \(2019\)](#)'ın çalışmasında da bu çalışma ile benzer sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmada 2018 programına eklenen yeni becerilerin öğretmen görüşlerine göre programın artışı olarak ifade edildiği belirlenmiştir. 2018 SBDÖP'te 2005 programında yeralan "*Güç, Yönetim ve Toplum*" ve "*Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler*" öğrenme alanları "*Etkin Vatandaşlık*" öğrenme alanı adında birleştirilmiştir. Öğretmen adayları etkin vatandaşlığın programa dahil edilmesinin programın güçlü taraflarından olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu çalışmaya paralel olarak [Öztürk ve Kafadar \(2020\)](#) 2018 SBDÖP'ü değerlendirdikleri çalışmalarında 2018 programına "*etkin vatandaşlık*" öğrenme alanının eklenmesinin sosyal bilgilerin etkin vatandaşlar yetiştirmek temel amacında olduğu göz önüne alındığında yerinde bir karar olduğunu ifade etmişlerdir. [Kalaycı ve Baysal \(2020\)](#) ise 2005 ve 2018 SBDÖP'lerini karşılaştırmalı olarak değerlendirdikleri çalışmalarında bu çalışmadan farklı olarak, vatandaşlık eğitimi ile doğrudan ilişkili öğrenme alanlarının kazanım sayılarının azaltılarak "*Etkin Vatandaşlık*" olarak tek bir öğrenme alanında toplanması, programda vatandaşlık konusunun derinliğinin azaltılması olarak da yorumlamışlar ve bu anlamda programı olumsuz eleştirmişlerdir.

Sosyal bilgiler eğitimcisi akademisyenler, sosyal bilgiler öğretmenleri ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarına 2005 ve 2018 SBDÖP'lerinin zayıf yönlerine ilişkin sorulan soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise 2005 SBDÖP'ün zayıf yönlerine yönelik katılımcılar ortak görüş olarak programın içeriğinin yoğun olması, değer ve beceri sayısının az olması yönünde görüş bildirirken, akademisyenler okuryazarlık becerilerinin olmaması, öğretmen adayları ise yetkinliklere yer verilmemiş olmasını programın zayıf yönleri arasında ifade etmişlerdir. 2005 SBDÖP'ün içeriğinin yoğun olması yönündeki

sonuç, konuyla ilgili yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Ünal ve Başaran (2010) programla ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin sorunlarını ortaya koydukları çalışmalarında, Çalışkan (2014) 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programını öğretmen görüşlerine göre incelediği çalışmasında, Çoban ve Akşit (2018) 2005 ve 2017 programlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında, Can (2019) 2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarını incelediği çalışmasında bu çalışmayla benzer sonuçlara ulaşmışlardır. 2005 programında 15 beceriye yer verilirken, 2018 programında ise 27 tane beceriye yer verildiği görülmektedir. Bu becerilerin önemli bir bölümünü de okuryazarlık becerileri oluşturmaktadır. Katılımcılar 2005 programında beceri sayısının az olmasını ve okuryazarlık becerilerinin yer almaması programın zayıf yönü olarak ifade etmiştir. *"Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemektedir."* Bu yetkinlikler ise 2018 SBDÖP'te; anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık ve ifade şeklinde ele alınmıştır (MEB, 2018, s.3-4). 2018 SBDÖP'te yer verilen yetkinliklere 2005 SBDÖP'te yer verilmemiştir. 2005 programında yetkinliklere yer verilmemesi çalışmada öğretmen adayları tarafından 2005 programının zayıf yönlerinden biri olarak ifade edilmiştir. Bu durum 2005 programı açısından bir eksiklik olarak değerlendirilirken bu yetkinliklere 2018 programı içinde yer verilmesi program açısından olumlu bir özellik olarak görülebilir.

2018 programının zayıf yönleri ile ilgili sorulan soruya ise programda öğretmenlere kılavuzluk edecek etkinliklerin olmaması, programın günlük hayatla ilişkilendirilememesi, öğrenme alanı sayısının azaltılması yönünde cevap vermişlerdir. 2018 SBDÖP'nin zayıf yönünün olmadığı öğretmen adayları tarafından verilen cevaplar arasında bulunmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan biri olan katılımcıların 2018 SBDÖP'nin zayıf yönlerinden biri olarak ifade ettikleri öğretmenlere kılavuzluk edecek etkinliklerin olmadığı sonucu Sözen ve Ada (2018)'nin çalışmalarında da üzerinde durulan bir konu olmuştur. Sözen ve Ada (2018) çalışmalarının öneri kısmında bu eksiklikten hareketle; MEB tarafından hazırlanan ve Talim Terbiye üzerinden sunulan 2017 SBDÖP kılavuzunda etkinlik örneklerinin ve buna yönelik açıklamaların yer alması yönünde tavsiyede bulunmuşlardır. Yine Çoban ve Akşit (2018), Can (2019), Altay (2020), Öztürk ve Kafadar (2020) da çalışmalarında benzer sonuçlara yer vermişlerdir. Programın zayıf yönleri ile ilgili olarak ifade edilen programın günlük hayatla ilişkilendirilememesi sonucu Altay (2020)'ın çalışmasıyla farklılık göstermektedir. Çalışmada bu çalışmadan farklı olarak öğretmenler 2018 programının yaşamla ilişkilendirilebilme noktasında geniş bir alan sunduğunu ancak mevcut koşullarda bunun pek yaşama geçirelemediği yönünde görüş bildirmişlerdir. Bireylerin toplum içerisinde kendilerini ifade edebilmeleri, başka insanlarla ilişki kurabilmeleri, sosyalleşmeleri, yaşadıkları toplumu tanıyabilmeleri ve topluma uyum sağlayabilmeleri açısından değerlendirildiğinde sosyal bilgiler dersinin bu anlamda öğrencilere katkısı oldukça önemlidir. Katılımcılar tarafından programın bu açıdan zayıf bulunması önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç da katılımcıların öğrenme alanlarının azaltılmasını programın zayıf yönü olarak ifade etmeleridir. Çalışmanın bu sonucu Öztürk ve Kafadar (2020)'ın çalışmalarıyla benzer bir sonuç olarak ifade edilebilir. Öztürk ve Kafadar (2020) 2018'de yayınlanmış olan çalışmalarında SBDÖP'ün öğrenme alanlarında *"zaman süreklilik ve değişim"* öğrenme alanının yer almamasının önemli bir eksiklik oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Yine Kalaycı ve Baysal (2020) da çalışmalarında 2018 programını bu anlamda olumsuz eleştirmişlerdir.

Çalışmada katılımcılara sorulan bir diğer soru 2005 ve 2018 SBDÖP'lerin sunduğu fırsatların neler olduğudur. Çalışmaya katılan akademisyenler bu soruya 2005 programının değer ve beceri öğretimine odaklanması, öğrenci merkezli olması, alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaya teşvik etmesi olduğu şeklinde cevap verirken; öğretmenler, içeriğin kolay aktırılması, veli açısından eksik yönleri görme, öğretmen adayları ise bilgiyi kendi keline yapılandırma, kalıcı öğrenme sağlama şeklinde cevap vermişlerdir. 2018 programının sunduğu fırsatlarla ilgili ise katılımcılar; kazanım sayısının azaltılması, beceri temelli içeriklerin olması, etkinlikler içermeye, teknolojiye odaklanma, sadeleşmiş içerik, etkin vatandaş yetiştirme, değerleri öğrenme olarak düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Son olarak katılımcılara 2005 SBDÖP'ün oluşturduğu ve oluşturabileceği endişeler ile ilgili bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde ise cevapların müfredatın yetiştirilememesi, programın yeterince anlaşılabilmesi, müfredatın ezberle dayalı olması sonucu kalıcı öğrenme sağlanamama, becerilerin kazandırılmasının eksik kalması, etkin vatandaş yetiştirememesi şeklinde olduğu; katılımcıların bir bölümünün ise 2005 programının herhangi bir endişe oluşturmadığını ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. 2018 SBDÖP ile ilgili oluşan endişelere yönelik cevaplar ise, akademisyenlere göre daha çok içerikteki eksikliklerden kaynaklı beceri, değer ve kavram öğretiminin yapılamaması, öğretmenlere göre müfredatı yetiştirememesi (zaman sıkıntısı), öğretmen adaylarına göre de programa birçok kavramın eklenmesi sonucu içeriğin anlaşılabilmesi şeklindedir. Herhangi bir endişe oluşturmadığını ifade eden katılımcıların da olduğu, çalışma verilerinden elde edilen bir diğer sonuçtur. Özellikle çalışmada yer alan öğretmen adaylarının yarısından fazlası 2018 SBDÖP'ün herhangi bir endişe oluşturmadığını görüşüne sahip olduklarına ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda bir takım öneriler ileri sürülebilir:

- SWOT analizi gibi süreç, ürün veya işletmelerin ayrıntılı analizini içeren teknikler, eğitim-öğretim süreçlerinde özellikle de planlama ve durum değerlendirmesi aşamalarında ve buna bağlı olarak iyileştirme çalışmalarının kullanılabilir.
- Her iki program için de ileri sürülen zayıf yönler bir sonraki program hazırlama sürecinde dikkate alınarak giderilebilir. Buna ek olarak programın uygulama ve geliştirme aşamalarına yönelik araştırmada elde edilen bulgular doğrultusundaki endişeler de program güncelleme çalışmalarında dikkate alınabilir. Bu doğrultuda içerik daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilerek, öğrenci merkezli etkinliklere yer verilebilir. İçerik oluşturulurken, ders saati dikkate alınarak planlamalar yapılabilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

294

- Akçöltekin, A., Özdemir, B., Genç, S. Z., & Şevgin, H. (2022). Fen bilimleri öğretmenlerinin covid 19 pandemi dönemi fen bilimleri dersi uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik ihtiyaçlarının SWOT analizi ile incelenmesi. *Uluslararası Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 6(1), 50-62. <https://doi.org/10.29329/ijjape.2022.437.5>
- Akpınar, B. & Aydemir, H. (2012). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41-53.
- Altay, N. (2020). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: İzmir örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 336-352. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.713052>
- Altunöz, S. (2008). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler programı hakkında öğretmen ve müfettiş görüşleri (Bolu ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Arslandaş, S. (2006). *6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi program uygulamalarında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi (Malatya ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye.
- Ayten, P. (2006). *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler dersini yürüten 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Can, B. (2019). *2005 ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, Türkiye.
- Coşkun, A. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda sosyal bilgiler programı hakkında öğretmen görüşlerine ilişkin nitel bir çalışma (Ankara ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Creswell, J. W. (2021). *Veri analizi ve sunumu*. S. B. Demir & M. Bütün (Çev. Ed.) ve A. Bacanak (Çev.). Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (Gözden Geçirilmiş 6.Baskı, s.181-214) içinde. Ankara: Siyasal.
- Çalışkan, U. (2014). *Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Bolu ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye.

- Çelikaş, G. B. & Sönmez, Ö. F. (2021). 2018 sosyal bilgiler öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Tokat ili örneği). *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 257-276.
- Çoban, O. & Akşit, İ. (2018). 2005 ve 2017 sosyal bilgiler öğretim programlarının öğrenme alanı, kazanım, kavram, değer ve beceri boyutları açısından karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505. <https://doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1395>
- Dam, M. M. (2017). *Ar&ge inovasyon ve ekonomik büyüme*. Bursa: Ekin.
- Daniela, V. (2017). The SWOT analysis of pre-university education. "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series, XVII(1), 601-605.
- Dinç, E. & Doğan, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretim programı ve uygulanması hakkında öğretmen görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 17-49.
- Doğan Çeken, Y. (2006). *Küreselleşme ve Türkiye’de eğitim politikaları: Yeni ilköğretim müfredatı sosyal bilgiler programı üzerine bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Doğanay, A. & Sarı, M. (2008). Öğretmen gözüyle yeni sosyal bilgiler programı: Adana ilinde bir araştırma. *İlköğretim Online*, 7(2), 468-484.
- Döner, N. & Gülüm, K. (2019). 2018 sosyal bilgiler programı ortaokul müfredat değişikliği ve öğretmen görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 14(4), 2205-2233. DOI: 10.29228/TurkishStudies.23028
- Ece, B. (2007). *İlköğretim birinci kademe 2005 sosyal bilgiler programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Afyonkarahisar ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, Türkiye.
- Eker, S. (2020). 2005 Sosyal bilgiler öğretim programı ile 2018 sosyal bilgiler öğretim programının karşılaştırmalı analizi. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 86-103.
- Emek, M. (2021). Covid-19 salgını sürecinde uygulanan Türkçe öğretmenliği acil uzaktan öğretim programının SWOT analizi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 10, 308-324. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1011429>
- Erköse, E. (2007). *Yenilenen 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programının sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sakarya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye.
- Ersoy, F. G. (2009). *Yeni ilköğretim sosyal bilgiler programının uygulanması ile ilgili değerlendirmeler (Konya ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Ezin, Y. (2021). COVID 19 sürecinde üniversitelerde uzaktan muhasebe eğitiminin SWOT analiz tekniği ile değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 92, 73-90. <https://doi.org/10.25095/mufad.937725>
- Gömlüksiz, M. N. & Bulut, İ. (2006). Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulamadaki etkililiğinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 47(47), 393-421.
- Gretzky, W. (2010). Strategic planning and SWOT analysis. *Essentials of strategic planning in healthcare*, 91-97.
- Hamdioğlu, C. (2002). *SWOT analizi ve tekstil sektörü üzerine bir uygulama*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- İncekara, S. (2011). Özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı ve programın uygulanmasına yönelik görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 351-368.
- Kalaycı, N. & Baysal, S. B. (2020). Sosyal bilgiler öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2005-2017-2018). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 106-129. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.544022>
- Kırtay, A. (2007). *2005-2006 öğretim yılı 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının uygulanmasında karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri (Kars ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars, Türkiye.
- Koca, H. (2015). *İlkokul fen bilimleri dersi öğretim programlarına (2005 ve 2013) yönelik stratejik planlama: SWOT analizi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, Türkiye.
- Koçulu, A., Girgin, Ş., & Coştu, B. (2019). Fen bilgisi öğretmen adaylarının 2018 fen öğretim programı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi: SWOT analizi. 2. *Uluslararası Eğitimde Yeni Arayışlar Kongresi*, İstanbul, Türkiye, 26 - 27 Ekim, ss.52-54.
- Kurtipek, S., Güngör, N. B., Esentürk, O. K., İlhan, L., & Yenel, F. (2020). Öğrencilerin bakış açısı ile spor yöneticiliği bölümü: bir SWOT analizi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(1), 187 - 194, <https://doi.org/10.33689/spormetre.621704>
- Küçük, O. (2022). *İşletme bilgisi ve yönetimi (Stratejik planlama-İşletme performansı-Lojistik)* (Gözden Geçirilmiş 5.Baskı). Ankara: Seçkin.

- Merleau-Ponty, M. & Bannan, J. F. (1956). What is phenomenology? *CrossCurrents*, 6(1), 59-70.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7.sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Onat Kocabıyık, O. (2016). Olgubilim ve gömülü kuram: bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Özan, M. B., Polat, H., Gündüzalp, S., & Yaraş, Z. (2015). Eğitim kurumlarında SWOT analizi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2 (1), 1-28.
- Özköse, H., Arı, S., & Çakır, Ö. (2013). Uzaktan eğitim süreci için SWOT analizi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 41-55.
- Öztürk, C. & Dilek, D. (2004). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.47-82). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. & Kafadar, T. (2020). 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 112-126. <https://doi.org/10.24315/tred.550508>
- Phadermrod, B., Crowder, R. M., & Wills, G. B. (2019). Importance-performance analysis based SWOT analysis. *International Journal of Information Management*, 44, 194-203. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2016.03.009>
- Sağlam, E. (2014). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşlerinin değerlendirmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan, Türkiye.
- Satria, R. & Shahbana, E. (2020). SWOT analysis of strengthening education character in junior high school. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(2). 56-67. <https://doi.org/10.25217/ji.v5i2.827>
- Selvi, H. (2018). *Sosyal bilgiler dersi 2005 ve 2018 öğretim programlarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözen, E. & Ada, S. (2018). 2005 ve 2018 4. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının (sbdöp) karşılaştırılması. *AJELI-Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction*, 6(1), 53-71.
- Tay, B. (2017). 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 sosyal bilgiler dersi taslak programının karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 461-487.
- Topuz, Ş., Yılmaz Şener, N., Aker, M.N., Gönenç, İ.M., Öner Cengiz, H., & Er Korucu, A. (2021). A SWOT analysis of the opinions of midwifery students about distance education during the Covid-19 pandemic a qualitative study. *Midwifery*, 103, 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2021.103161>
- Turan, R. (2018). 2017 ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programında 2018 yılında gerçekleştirilen güncelleme üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Akşemseddin İnsan, Toplum ve Spor Bilimleri Sempozyumu*. Çorum.
- Ünal, Ç. & Başaran, Z. (2010). Yeni program çerçevesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sorunları (Erzurum). *Milli Eğitim*, 39(186), 291-309.
- Westhues, A., Lafrance, J., & Schmidt, G. (2001) A SWOT analysis of social work education in Canada. *Social Work Education*, 20(1), 35-56. DOI: 10.1080/02615470020028364
- Valentin, E. K. (2001) Swot analysis from a resource-based view. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 9(2), 54-69. DOI: 10.1080/10696679.2001.11501891
- Yazar, O. (2008). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.